

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

ЛАЗА К. ЛАЗАРЕВИЋ
(1851 - 1891)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 2001

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

66

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Светличих и Меланија Блашковић

Библиотека Матице српске приредила је изложбу поводом 150. годишњице рођења књижевника и лекара Лазе К. Лазаревића. Изложба је отворена од 6. новембра до 6. децембра 2001. године у витринама испред свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки БМС и Рукописног одељења Матице српске (РОМС). Испод сваке каталошке јединице уписане су сигнатуре.

Било је то лета 1865. кад се она „необична жена”, Јелка Лазаревић, кћи једног паланачког занатлије и удовица једног паланачког трговца, тешка срца преломила да свога јединога сина међу четворо деце од себе одвоји и пошаље у Београд да настави започето школовање. Ни њен син, Лаза Лазаревић, слабачки, болешљиво бледи дечак од својих четрнаест година, упалих прстију, дугуљаста сувоњава лица, бледих усана, плавих питомих очију, висока чела и плаве гргураве косе није се одвајао од куће с нимало мање бола и туге: „Кад сам пошао у Београд мислио сам: шест година, ко ће то жив дочекати!” Тај тешки растанак једнога дечка од породице, природан и обичан у доба кад су такви одласци, били догађај за цело место, не би био вредан пажње да се у његовој сенци не наводи карактер једнога писца и дух његовог књижевног дела.

Живојин Бошков, 1970

Лазаревић је написао свега девет приповедака и оставио неколико недовршених прича и скица. Овај савесни лекар, један од заслужних организатора лекарске службе и научног медицинског рада у Србији, или није могао или није хтео да посвети више времена и рада књижевности. Када је објавио своју прву приповетку, *Звона с цркве у Н.*, у бечкој „Српској зори” 1879. године, он је већ прошао релативно дуг пут свог иначе кратког живота и рада: као студент у Београду, с пуно ентузијазма је прихватио мишљења Светозара Марковића и преводио, између осталих, Чернишевског и Фарадеја; завршио је

права на Великој школи; наставио студије медицине у Берлину; учествовао као лекарски помоћник у српско-турским ратовима, и, најзад, постао доктор медицине 1879. године. Па ипак, и његова прва приповетка, као и још неке које су објављене после ове, сентиментално је, готово идеалистички, приказивала патријархални живот. Неки биографи и критичари покушали су да то објасне помоћу његових сачуваних писама и на основу приповетке *Швабица*, коју је започео да пише 1876. године, па су дошли до закључка да је Лазаревић идеализирао старо српско сеоско и малограђанско патријархално друштво јер је био строго патријархално васпитан, с осећањем дужности и покорности према породици, одушевљен старим српским обичајима, због којих је понекад и неправедно, критиковао стране обичаје и вредности. Међутим, његов приповедачки опус није тако садржајно наиван и једностран (...).

Приповетку *Први пут с оцем на јутрење* објавио је Лазаревић 1879. године на почетку свог кратког књижевног деловања; *Све ће то народ позлатити* штампао је три године доцније, а *Швабицу* није објавио за свог живота. Ипак, ова хронологија говори о томе да његове најбоље приповетке показују да се он целог свог активног књижевног века борио с противречностима своје људске и књижевне природе и да је у свакој појединачно покушао и у великој мери успео да трансформише стихијне снаге тих противречности. Све њих повезује посебан приповедачки артизам који успева да сублимише и суптилно изрази стари сентиментализам, да га превазиђе новим реалистичким расветљењима духовних и социјалних супротности и да све то компоује једну чврсту целину збивања у којима се карактери комплексније психолошки и морално разоткривају.

Славко Леовац, 1978

Л. К. Лазаревић био је у то доба врло млад човек, имао двадесет и осам година, тек положио докторат медицине у Берлину. Враћајући се из Берлина кући, у мају или јуну 1879, задржао се у Бечу дан два, са пријатељима. У Бечу је тада излазила „Српска зора”, месечни белетристични часопис који је,

како смо и раније помињали, уређивао Тодор Стефановић Виловски. Један млади пријатељ Лазаревићев однесе Виловском рукопис његове приповетке *Први пут с оцем на јутрење*, која се онда звала *Звона с цркве у Н*. То је била прва приповетка коју се Лазаревић усудио да да на јавност(...). И након посете коју му је Лазаревић сутрадан учинио и очарао га својим познавањем књижевности и духовитошћу, Виловски обећа да ће штампати приповетку (...).

Приповетка изиђе у „Српској зори”, у првом наредном броју, двоструком, за јули-август 1879, и то анонимно, како је писац поставио као услов уредништву (потпис: X).

Павле Поповић, 1938

На вратима се указа човек висока раста, сувоњава изгледа, лица бледа, озбиљна и помало намргођена, очију необично ведрих и интеллигентних. Његови покрети бејаху крути и ћошкasti као што су обично у особа које се одликују необичном висином и мршавошћу. Говор му беше леп и течан, а понекад само проткан турским речима, на које се онда још нисам био научио. Чести осмејак на лицу, које је усред разговора добијало израз блакости, одаваше човека добра и пријатна, а шала, којом је понекад зачињавао разговор, човека мислена и духовита.

То дакле беше Лаза Лазаревић!

Први тренуци нашег састанка прођоше у обичним фразама, које одаваху моју и његову неприлику. Он не хтеде да поведе реч о рукопису, јер чекаше да ја то учиним, а ја сам опет имао разлога да бар из почетка избегавам дискусију о предмету који ми није био пријатан.

Почесмо други разговор о Берлину и Бечу, па пређосмо на Београд и наше тамошње заједничке пријатеље. Затим се заподене разговор о нашој књижевности. Лазаревић, који се, како изгледаше, интересовао за све, показа у оцењивању наше лепе књижевности толико познавање њезиних врлина и слабости да сам га почео слушати са великом пажњом и да је моје интересовање за њега све више и више расло. Његова упоређења српске књижевности са немачком и француском

литературом и његово мишљење о гајењу музике у нас и у осталих културних народа показиваше ретка познаваоца образованости и културе. Када је била реч о Ђури Јакшићу, Љубиши, Јаши Игњатовићу, толико је умео да прича о њима и о њиховим књижевним пословима да сам га умолио да ми штогод о томе напише у виду какве књижевне студије.

Тодор Стефановић Виловски, 1881

„*Brevis esse laboro*” - „Трудим се да будем кратак” - каже Хорације у својој *Ars poetici*. „Скраћуј свој говор”, саветује и Свето писмо: „Сабијај много ствари у мало речи! Буди човек који зна знање и уме да ћути.” Лазаревић је знао ту мудрост. Штета је само што је, преучивши, скраћујући и сажимајући, заћутао пре времена, па прекинуо и своју књижевну делатност. Или је можда осетио да нема више шта да каже, а није желео да понављајући се разводњава оно што је већ испричао. И то је део дара и вештине својствене малом броју писаца.

Ерих Кош, 1980

Лаза Лазаревић живео је тридесет девет година и завршио је само девет припопведака, али без његова кратког века и без његових малобројних дела Србија би била сиромашнија за једног великог уметника. И за једну велику душу, такође. Јер су човек и писац - као што је увек случај код најбољих - ишли истим кораком (...).

Све је пресекала 1890. година. Спролећа је писцу умро други син. У јуну, дотле притајена, сува болест избила је на видело без икакве сумње. Лазаревић је нагло слабио. Истога месеца добио је награду Српске краљевске академије (дописни члан био је од 1888) за приповетку о Вучку. Задивљује мирноћа с којом је - свестан, као лекар, тежине - очекивао крај. Те јесени је читао много: разочарали су га Зола и позни Толстој. Добијајући све више изглед костура, Лазаревић је легао у постељу 22. децембра. Двадесет и деветог (по старом календару), после подне, рекао је жени да ће „путовати” још исте вечери. Одржао је реч.

Владан Недић, 1958

ДЕЛА

1. Звона с цркве у Н. / приповетка од Х. У: Српска зора / власник Тодор Стефановић Виловски. - У Бечу : К. Мандровић, 1876-1881. - Год. 4., св. 7. (јула 1879.), стр. 128-130.
Поп (пер.) IV 7
2. У добри час хајдуци / Ј. К. Лаз. У: Отаџбина / уредник Владан Ђорђевић. - Београд : Владан Ђорђевић, 1875-1???. - Год. 2., књ. 4. (1880), стр. 321-331.
П П 2
3. На бунару / Ј. К. Лаз. У: Отаџбина / уредник Владан Ђорђевић. - Београд : Владан Ђорђевић, 1875-1???. - Год 3., књ. 5 (1881), стр. 344-361.
П П 2
4. Шест приповедака Ј. К. Лазаревића. - Београд : Кр.-срп. државна штампарија, 1886. - 215 стр.
I 20173

5. Приповетке Ј. К. Лазаревића. Св. 1. - Београд : Српска књижевна задруга, 1898. - XLIII, [5], 187, [1] стр., [1] лист са сликом аутора
П 438246
6. Приповетке Ј. К. Лазаревића. Св. 2. - Београд : Српска књижевна задруга, 1899. - XVIII, 285 стр.
РдП 497/2

7. Švábka / přeložil Jan Hudec. - V Praze : A. Eckert, 1902. - 79 str.
Ba II 1819
8. Приповетке Лазе К. Лазаревића. - Београд : Народне новине, 1910. - 62 стр.
I 11546
9. Дела Лазе К. Лазаревића. [Приповетке] / [Лазе К. Лазаревић]. - Земун : Напредак, 1912. - 426 стр, [2] листа с таблама
II 32236
10. На бунару / Лаза К. Лазаревић. - У Солуну : Штампарија "Велика Србија", 1917. - 29 стр.
I 10012
11. У добри час хајдуци! / Лаза К. Лазаревић / Јанко М. Веселиновић. - У Солуну : Штампарија Влад. М. Анђелковића, 1917. - 30 стр.
I 10028
12. Први пут с оцем на јутрење / Лаза К. Лазаревић. - Genève : J. Лазаревић и М. Илкић, 1918. - 32 стр.
II 422563
13. First morning service with father / by L. K. Lazarevitch. - Belgrade : S. B. Cvijanović, 1920. - 32 str.
I 280162
14. Одабране приповетке Лазе К. Лазаревића. - У Новом Саду : "Натошевић", 1927. - 106 стр.
II 3817
15. Школска икона / Лаза К. Лазаревић. - Нови Сад : "Натошевић", 1927. - 47 стр.
II 443969
16. The First Morning Service with Father / by L. K. Lazarevitch. U: Two Yugoslav stories / rendered into English by James W. Wiles. - Cambridge : University Press, 1931. - str. 3-34.
II 280437
17. Apámmal először a reggeli misén / Lazarevics K. Laza. - Novi Sad : "Natošević" Tanitói B. T. kiadása, 1934. - 30 str.
I 153541
18. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Југоисток, 1943. - 84 стр.
I 36638
19. На бунару / Лаза Лазаревић. У: Старинска задруга / [илюстровао Момчило Марковић. - Београд : ИПРОЗ, 1943. - стр. 3-22.
II 16733

20. Одабране приповетке Лазе К. Лазаревића. - Женева : [б. и.], 1944. - 95 стр.
 П 436379
21. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - [2. изд.]. - Београд : Југоисток, 1944. - 129 стр.
 I 36637
22. Изабране приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Просвета, 1946. - 249 стр.
 П 430378

23. Izabrane pripovijetke / Laza K. Lazarević. - Zagreb : Nakladni zavod Hrvatske, 1947. - 263 str.
 П 3826
24. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Југословенска књига, 1950. - 266 стр.
 IV 176
25. На бунару / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Народна књига, 1952. - 23 стр.
 П 4234
26. Он зна све / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Народна књига, 1952. - 89 стр.
 П 430120
27. Приповетке / Лаза Лазаревић. - Нови Сад : Матица српска, 1953. - 184 стр.
 I 971
28. У добри час хајдуци ; Све ће то народ позлатити ; Вучко / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Дечја књига, 1953. - 47 стр.
 П 4235
29. Први пут с оцем на јутрење / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Народна књига, 1955. - 26 стр.
 П 12415

30. Приповетке / Лаза Лазаревић. - Београд : Рад, 1956. - 351 стр.
I 4683
31. Сабрана дела. 1 / Лаза Лазаревић. - Београд : Просвета, 1956. - XXX,
605 стр.
I 5290/1
32. Одабране приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Нолит, 1957. -
188 стр.
I 14341
33. Изабрана дела / Лаза Лазаревић ; [предговор] Владан Недић. -
Београд : Народна књига, 1958. - 276 стр.
II 17496
34. Pripoetke / Laza K. Lazarević. - [1. izd.]. - Beograd : "Branko Đonović",
1963. - XIII, 244 str.
I 16477
35. Приповетке / Лаза Лазаревић. - Београд : Рад, 1966. - 340 стр., [1]
лист са сликом аутора
I 17674
36. Раскази / Лаза К. Лазаревић. - Скопје : Култура, 1966. - 76 стр.
I 17133
37. Дела / Лаза К. Лазаревић ; [предговор] Живојин Бошков. - Нови Сад :
Матица српска ; Београд : Српска књижевна задруга, 1970
II 42762
38. Изабрана дела / Лаза Лазаревић. - Београд : Рад, 1981. - XXXIV, 306
стр.
II 81006
39. Kortspilleren og andre noveller / Lasa K. Lasárevitj. - Oslo : Solum
Forlag A/S, 1985. - 118 str.
III 304869
40. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - [1. изд.]. - Београд : "Вук Караџић"
; Приштина : Јединство, 1985. - 352 стр.
II 95611
41. Одбрани раскази / Лаза Лазаревић. - [Скопје] : Македонска књига :
Култура : Наша књига : Мисла, 1986. - 112 стр.
II 99620
42. Целокупна дела. Св. 1 / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Српска
академија наука и уметности, 1986. - 381 стр.
III 87756/1
43. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Горњи Милановац : Дечје новине ;
Приштина : Јединство, 1991. - 338 стр.
II 421501

44. Приповетке / Лаза Лазаревић. - Јубиларно изд. - Нови Сад : Светови, 1991. - 297 стр.
I 9599
45. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Аранђеловац : Народна библиотека "Свети Сава", 1996. - 308 стр.
II 426456
46. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Подгорица : Унирекс, 1996. - 269 стр.
II 427057
47. Приповетке / Лаза К. Лазаревић. - Београд : "Драганић", 1998. - 300 стр.
II 442967
48. A nép arannyal fizet / Lazarevics K. Laza. - Novi Sad : Jovanović i Bogdanov, [s.a.]. - 31 str.
I 153346
49. Целокупна дела / Лаза К. Лазаревић. - Београд : Народна просвета, [б. г.]. - XLVIII, 537 стр.
II 3823

ПРЕВОДИ

50. Како је постало и напредовало позориште старих Грка / превео Ј. К. Лаз.. - У : Вила, лист за забаву, књижевност и науку. - Издаје и уређује Стојан Новаковић. - Год. 4, бр. 16 (5. јуна 1868), стр. 375-379.
РПСр II 24
51. Припитомљавање наше домаће животиње / превео Ј. К. Лаз.. - У : Вила, лист за забаву, књижевност и науку. - Издаје и уређује Стојан Новаковић. - Год. 4, бр. 35 (15. децембра 1868), стр. 817-822.
РПСр II 24
52. Особењак : уломак из романа Шта да се ради? / Н. Чернишевскога ; [превео Ј. К. Лазаревић]. У: Матица / уређује А. Хацић. - У Новоме Саду : Матица српска, 1866-1870. - Год. 4., бр. 30. (31. октобра 1869), стр. 689-693.
РПСр II 16
53. Таволска посла / приповетка Н. В. Гогоља ; [превео с руског Ј. К. Лаз.]. У: Матица / уређује А. Хацић. - У Новоме Саду : Матица српска, 1866-1870. - Год. 5., бр. 14. (20. маја 1870), стр. 330-333.
РПСр II 16

ЛИТЕРАТУРА

54. Шест приповедака Ј. К. Лазаревића / П. Адамов. У: Стражилово / уредник Јован Грчић. - Нови Сад : Јован Грчић, 1885-1894. - Год. 2св. 34 (21. августа 1886), стр. 1219-1224.
П П 212, КМП 81
55. Лаза К. Лазаревић / Милан Савић. У: Из српске књижевности / од Милана Савића. - У Новом Саду : Штампарија Српске књижаре браће М. Поповића, 1898. - Стр. 185-208.
П 433083
56. Лаза К. Лазаревић / Марко Цар. У: Моје симпатије / Марко Цар. - [3. изд.]. - Београд : "Скерлић", [б. г.]. - Стр. 117-132.
П 432501
57. Лаза К. Лазаревић / Милош Н. Ђорић. - Београд : Француско-српска књижара А. М. Поповића, [б.г.]. - 81 стр., [4] стр. с таблом
П 430303
58. Одломци о Ј. Лазаревићу / Ђорђе Јовановић. - Београд : Просвета, 1949. - 39 стр.
59. Лаза Лазаревић / Милош Савковић. У: Огледи / Милош Савковић. - Београд : Просвета, 1952. - Стр. 227-272.
П 20015
60. Лаза К. Лазаревић : поводом стогодишњице рођења / Ђуза Радовић. У: Личности и дела / Ђуза Радовић. - Цетиње : Народна књига, 1955. - Стр. 125-129.
П 431546
61. Laza Lazarević / Slobodan Marković. - Beograd : Rad, 1962. - 39 str.
I 9012
62. Лаза К. Лазаревић / Владимир Јовичић. - Београд : Нолит, 1966. - 293 стр., [3] листа с таблама, [1] лист са сликом Ј. Лазаревића
П 31649
63. О Лази Лазаревићу / Милан Богдановић. У: Епоха реализма / приредио Миодраг Протић. - Београд : Нолит, 1966. - Стр. 67-80.
П 27745/5
64. Laza Lazarević a srbská realistická poviedka / Zlatko Klátik. - [S. l.] : Slovenská akadémia vied, 1969. - Str. 131-152
Р. о.: Slavica Slovaca ; т. 4, ч. 2.
III 235517
65. Парадокс у тумачењу Лазе Лазаревића / Миодраг Петровић. У: Трајање речи / Миодраг Петровић. - Ниш : Градина, 1972. - Стр. 51-55.
I 24124

66. *Forme pripovedanja u umetničkoj prozi Laze Lazarevića / Milija Nikolić.* - Beograd : Naučna knjiga, 1973
II 51695
67. *Лаза Лазаревић и Хајзеова "Теорија о соколу" / Драгиша Живковић.* - Београд : Филолошки факултет, 1976. - Стр. [423]-430
П. о.: Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор; књ. XLII, св. 1-4, 1976.
III 57768
68. *Pesnik moralne nostalgije / Vladimir Jovičić.* - Beograd : Prosveta, 1978. - 102 str.
II 71959
69. *Лаза Лазаревић / Славко Леовац. У: Портрети српских писаца XIX века / Славко Леовац.* - Београд : Српска књижевна задруга, 1978. - Стр. 245-255.
II 72860
70. *Лазаревићева вештина или о сажетости казивања / Ерих Кош. У: Приповетка и приповедање / Ерих Кош.* - Нови Сад : Матица српска, 1980. - Стр. 38-67.
II 78930

71. *Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. 2, Реченички односи / Живојин Станојчић.* - Београд : Институт за српскохрватски језик, 1980. - 144 стр.
III 414909/2
72. *Једно виђење женских ликова у приповеткама Лазе К. Лазаревића / Владимир Цветановић. У: Писци српског реализма / Владимир Цветановић.* - Приштина : Јединство, 1982. - Стр. 69-87.
II 86386
73. *Лаза К. Лазаревић / Вукосава Милојевић.* - Умка : В. Милојевић, 1985. - 176 стр.
II 96530

74. Ненаписани роман Лазе Лазаревића или о митизацији личних имена / Драгиша Живковић. - [Нови Сад] : Матица српска, [1991]. - Стр. 35-51 П. о.: Зборник Матице српске за књижевност и језик; бр.39/1, 1991.
 П 407523
75. Поновно реалистичко приповедање већ познатих тема и "проживљена литература" / Рајнхард Лауер. - [Нови Сад] : Матица српска, 1991. - Стр. 13-33
 П. о.: Зборник Матице српске за књижевност и језик; бр.39/1, 1991.
 П 407528
76. Лаза К. Лазаревић : "Доле са срцем" / Драгољуб Влатковић. У: Два "убога" Лазара и две српске Лауре / Драгољуб Влатковић. - Горњи Милановац : Дечје новине, 1991. - Стр. 13-86.
 П 416380
77. Лаза К. Лазаревић / Лаза Костић. У: О књижевности ; Мемоари. [Књ.] 1 / Лаза Костић. - Нови Сад : Матица српска, 1992. - Стр. 230-235.
 П 420580/1

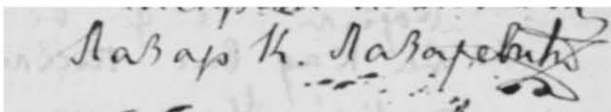

78. Едипално у делу Лазе К. Лазаревића / Зоран Глушчевић. У: Књижевност и ритуали / Зоран Глушчевић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1998. - Стр. 243-247.
 П 442883
79. Поетика одложеног краја / Саша Хаџи Танчић. - Београд : Просвета, 1999. - 215 стр.
 П 56626

80. Простор и време у Лазаревићевој приповеци "Ветар" / Драгољуб Зорић. У: У свету књижевности / Драгољуб Зорић. - Ужице : Учитељски факултет : Кадињача, 1999. - Стр. 109-115.
П 441195
81. М.Ђ. Милићевић и Ј.К. Лазаревић и њихове прве приповетке / Павле Поповић. У: Нова књижевност. 2, Од Бранка до Шантића / Павле Поповић. - [1. изд.]. - Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 1999. - Стр. 298-308.
Ш 424752/2
82. Anokin lik u Lazarevićevoj pripovesti "Na bunaru" : pokušaj fenomenološke analize / Zoran Konstantinović. У: Polazišta / priredili Zoran Žiletić, Slobodan Grubačić, Srdan Bogosavljević. - Novi Sad : Prometej, 2000. - Str. 238-250.
П 443700

ФАКСИМИЛИ И ФОТОГРАФИЈЕ

83. Лаза К. Лазаревић
84. Српски ђаци у Берлину, Лаза К. Лазаревић (стоји) са колегама
85. Писмо Лазе К. Лазаревића Антонију Хацићу, писано у Београду 15. априла 1871, о својим преводима драме за позоришта (РОМС 13.629)
86. Писмо Лазе К. Лазаревића породици, писано у Нишу 3. децембра 1885, о расположењу против рата (РОМС 24.445)

ЛАЗА К. ЛАЗАРЕВИЋ
1851 - 1891

Издавач
Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

Уредник
Миро Вуксановић

Аутор Каталога
Ксенија Светличић

Припрема
Ксенија Светличић

Умножавање
Миранда Бадњар

Повез
Милорад Родић

Тираж
80 примерака